
Jan Balcar: Školy s penězi špatně hospodaří

Jan Balcar: Školy s penězi špatně hospodaří

Univerzity si stěžují, že jsou ve finanční krizi. Chovají se však stejně, jako by jednal krizový manažer v podobně postiženém podniku?

Jan Balcar

Školy s penězi špatně hospodaří

Je zajímavé sledovat, jak rozdílné názory na financování vysokého školství mají rektori dvou největších českých škol v oblasti společenských věd. Zatímco rektor pražské Univerzity Karlovy podpořil nedávné protesty studentů, rektor brněnské Masarykovy univerzity je nepovažuje za adekvátní řešení problému.

Hospodaří však Univerzita Karlova se svěřenými státními prostředky obdobně, jak by hospodařil krizový manažer ve firmě v krizovém finančním postavení? Právě tak se totiž škola prezentuje.

Krizový manažer by především zkoumal účelnost vynakládaných nákladů vzhledem ke stanoveným cílům. Podívejme se z tohoto úhlu na oblast společenských věd UK.

Univerzita vedle několika fakult a řady kateder založila i instituty, které se zabývají společností z hlediska různých oborů. Vědní obory se rozšiřují a specializují, a tím se zvětšují i tyto instituce.

Aby byl podpořen jejich význam, mají často v názvu "centrum". Už z toho vyplývá, že co je mimo centrum, je na periférii. Centra usilují o klíčové postavení v daném oboru.

Nic proti tomu, pokud by nebyla financována téměř výlučně ze státního rozpočtu. A když už jsou financována z rozpočtu, kdyby aspoň vznikla na základě konkursu. Často je to však vědecká lobby, kdo má rozhodující vliv na vznik centra.

Tato centra jsou v pozici poradenské organizace. Byť nežijí z placených poradenských služeb, ale pořád ze státního rozpočtu. Ostatně, vláda, politické strany, občanská sdružení a jiné organizace těchto služeb skutečně využívají.

Univerzita je však v jiné situaci než běžné poradenské organizace. Ty mají specialisty (sociology, makroekonomy, účetní, daňové specialisty), kteří mají různé názory na problém, který jim byl zadán k řešení. Přesto ale zadavateli prezentují jednotné doporučení, případně variantní doporučení, za které nese organizace odpovědnost.

Podle úrovně, aplikovatelnosti a budoucí úspěšnosti je pak úspěšná jako hospodářská organizace. Cena doporučení musí být akceptována zadavatelem. Je evidentní, že poradenské organizace si pečlivě hlídá náklady, které budou vynaloženy.

Ne tak je tomu na univerzitě. Existují tam samostatná vědecká centra (instituty) s podobnou tematikou, která vydávají protichůdná doporučení k řešení problémů společnosti.

Vrcholové orgány státní správy, které přímo či nepřímo zadávají poradenské objednávky, dostanou jen dílčí pohled daného oboru. Nebylo by tedy na místě začít řídit vědecká bádání ve společenských vědách na univerzitě podle zásad racionálního manažerského řízení, a ne podle individuálních nebo skupinových zájmů vědců?

Pak by se ukázalo, že peněz v oblasti vysokého školství není zase tak málo, jak se prezentuje na různých fórech.

Uvedu příklad z Norska. Společenskovědní fakulta univerzity v Oslu vyvinula již v minulosti modely předpokládaného vývoje společnosti, pokud se uskuteční navrhovaná opatření (nejen) vysokoškolských učitelů společenských věd. Dochází tak ke konfrontaci názorů a doporučení různých oborů, teprve pak je vydáno koncepční souhrnné doporučení vrcholové státní správě.

To má podstatně větší význam než doporučení různých center a institutů Univerzity Karlovy, které mnohdy postrádají reálnosti a realizovatelnosti.

Nejen v evropských zemích a v USA existují samostatné univerzity, které jsou vyhraněny svými doporučeními k jedné politické straně, společenskovědní orientaci nebo náboženství. Ale pak už státní rozpočet není nejvýznamnějším zdrojem jejich financování.

Takže u nás by zatím měla převažovat racionalita vynakládaných prostředků před vyhraněnou společenskovědní orientací. Přispělo by to i k budoucí pracovní racionalitě dnešních studentů.

Autor je podnikatelem v lesnictví, pracoval na Úřadu vlády